Amuzgo

L'**amuzgo** és una llengua otomang parlada a la regió de Costa Chica als estats mexicans de Guerrero i Oaxaca. El nom amuzgo és un exònim d'origen nàhuatl derivat d'*amox-co* [amuʃko] 'en (el lloc de la) molsa'.[3] L'amuzgo és una llengua tonal, com tota la resta de llengües otomangs. D'acord amb el cens mexicà de 2005, compta amb 49 mil parlants[4] que parlen diversos dialectes. Un percentatge significatiu dels amuzgos són monolingües en amuzgo, mentre que la resta són bilingües en castellà i amuzgo.

Amuzgo

ñoomnda[1]	
Tipus	llengua
Parlants	
50.635 (2010)[2] principalment a Mèxic	
Rànquing	-
Parlat a	Oaxaca, Puebla, Guerrero, sud-oest de Veracruz.
Classificació lingüística	
Otomang Otomang occidental Llengües mixteques? Amuzgo	
Característiques	
Institució de normalització	SEP
Codis	
ISO 639-2	azm, amu, azg
Glottolog	amuz1254 (http://glottolog.org/resource/languoid/id/amuz1254)

Contingut

Varietats

Descripció lingüística

Fonologia

Gramàtica

Ús en els mitjans

Referències

Bibliografia

Enllaços externs

Varietats

L'Instituto Nacional de las Lenguas Indígenas (INALI)[5] distingeix quatre variants d'amuzgo:

- (i) Amuzgo septentrional (amuzgo del nord, Amuzgo de Guerrero o de Xochixtlahuaca, codi ISO 639-3 amu);
- (ii) Amuzgo meridional (amuzgo del sud, a vegades classificat como un subdialecte de l'Amuzgo de Guerrero, sense codi ISO assignat);
- (iii) Alto Amuzgo Oriental (Amuzgo Alto del Este, també Amuzgo d'Oaxaca o Amuzgo de San Pedro Amuzgos. Codi ISO 639-3 azg);
- (iv) Bajo Amuzgo oriental (amuzgo bajo del este, també Amuzgo d'Ipalapa, codi ISO 639-3 azm).

L'alt amuzgo oriental està representat per tres diccionaris recents i l'amuzgo septentrional s'usa àmpliament en la comunicació escrita encara que no s'ha publicat encara cap diccionari. El baix amuzgo oriental i l'amuzgo meridional (parlat en Huixtepec (Ometepec)) no estan ben documentat encara que s'està realitzant algun tipus de treball sobre ells.

Descripció lingüística

Encara que se suposa àmpliament que les llengües mixteques poden ser el grup de llengües més proper a l'amuzgo, dins del grup otomang[6] s'ha descartat la idea que l'amuzgo en si mateix pogués derivar del proto-mixteca.[7]

Fonologia

A continuació es presenta una anàlisi fonèmica de la varietat de San Pedro Amuzgos (Smith & Tapia, 2002), que es complementa amb dades procedents d'altres varietats (Bauernschmidt, 1965). Smith i Tapia presenten el següent quadre de consonants:[8]

	Bilabial	Lamino-dental		Apico-alveolar		Alveo-/ Palatal	Velar		Glotal
Nasal	m	n				ɲ			
oclusiva		t	d	tʲ	dʲ		k	g	ʔ
africada		ts				tʃ			
fricativa		s				ʃ			h
Aproximant						j	w		

Bauernschmidt afegeix dues oclusives labials i considera, en lloc d'oclusives sonores /b, d, dʲ, g/, oclusives prenasalitzades /^{n}p, ^{n}t, ^{n}tʲ, ^{n}k/ i endemés afegeix líquides / l, ɾ, r/, una nasal extra i una labiovelar /kʷ/. Per altra banda analitza /ɲ/ com a /nʲ/.

Quant a les vocals l'anàlisi de Bauernschmidt i el de Smith & Tàpia coincideixen. Hi hauria set timbres vocàlics, que comptant amb la nasalització donarien lloc a dotze vocals segmentals:

	anterior		central		posterior	
	oral	**nasal**	**oral**	**nasal**	**oral**	**nasal**
Tancada	i				u	
Semitancada	e	ẽ			o	õ
Semioberta	ɛ	ɛ̃			ɔ	ɔ̃
Oberta			ɑ	ɑ̃		

Quant al to, algunes variants posseeixen fins a vuit tons.

Gramàtica

L'amuzgo ha estat analitzat com una llengua amb un alineament morfosintàctic de tipus actiu-inactiu, on l'ús de pronoms i el tractament de subjecte d'una oració intransitiva depèn del significat d'aquest verb.[9]

L'amuzgo a més és una llengua fusionant on predomina la composició com a mitjà de formació de paraules i generador de paradigmes gramaticals, per sobre de la derivació o la flexió. Quant a l'ordre bàsic predominant, l'amuzgo usa l'ordre VSO.

El nom sol incloure un prefix que indica el nombre gramatical, una arrel i un sufix que indica el posseïdor (quan aquest existeix). Els pronoms varien segons la persona i el nombre, i a més segons el gènere i la distinció actiu-inactiu.[10]

Els verbs conjugats solen tenir un prefix que indica tant el temps, el mode com l'aspecte, una arrel verbal i a continuació marques de persona.

Ús en els mitjans

Existeix producció radiofònica duta a terme per la CDI a través de l'estació de ràdio XEJAM, situada a Santiago Jamiltepec, Oaxaca.

Referències

1. "Amuzgos de Guerrero" (www.cdi.gob.mx) (http://www.cdi.gob.mx/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=8&Itemid=24)
2. INEGI, 2005 (http://www.inegi.org.mx/prod_serv/contenidos/espanol/bvinegi/productos/censos/poblacion/poblacion_indigena/leng_indi/PHLI.pdf), pàgina 41.
3. Campbell (1997:402)
4. de 2000 (http://www.cdi.gob.mx/index.php?id_seccion=660%7Ccens); els nombres es basen en la població d'ètnia amuzgo (57,666) i el percentatge estimat de parlants d'amuzgo (84,7%) donat en la web de la Comissió Nacional per al Desenvolupament dels Pobles Indígenes,, accés 24/Agost/2008).
5. Catàleg de les llengües indígenes nacionals: Variants lingüístiques de Mèxic amb les seves autodenominacions i referències geoestadístiques
6. Campbell (1997:158)
7. Vegeu Longacre (1961, 1966a, 1966b) i Longacre & Millon (1961), per als arguments contra la inclusió de l'aAmuzgo en les llengües mixteques.
8. Th. Smith-Dark y F. Tapia, 2002, p. 88
9. Th. Smith-Stark & F. Tapia, 2002
10. Th. Smith-Stark & F. Tapia, 2002, pàg. 89

Bibliografia

- Bauernschmidt, Amy. 1965. Amuzgo syllable dynamics. *Language* 41: 471-83.
- Campbell, Lyle. 1997. *American Indian languages: the historical linguistics of Native America*. Oxford: Oxford University Press.
- Cuevas Suárez, Susana. 1977. *Fonología generativa del amuzgo de San Pedro Amuzgos, Oaxaca.* Tesis de Licenciatura, Escuela Nacional de Antropología e Historia, Mexico City.
- Cuevas Suárez, Susana. 1985. *Fonología generativa del amuzgo.* Mexico City: Instituto Nacional de Antropología e Historia.
- Cuevas Suárez, Susana. 1996. Fonología funcional-generativa de una lengua otomangue. In Susana Cuevas and Julieta Haidar (coords.) *La imaginación y la inteligencia en el lenguaje: Homenaje a Roman Jakobson.* Mexico City: Instituto Nacional de Antropología e Historia.
- Herrera Zendejas, Esther. 2000. Descripción fonética del amuzgo de Xochistlahuaca, Guerrero. In María del Carmen Morúa Leyva and Gerardo López Cruz (eds.) *Memorias del V Encuentro Internacional de Lingüística en el Noroeste*, volume 2, 97-116. Hermosillo: Universidad de Sonora.

- Longacre, Robert E. 1961. Swadesh's Macro-Mixtecan hypothesis. *International Journal of American Linguistics* 27: 9-29.
- Longacre, Robert E. 1966a. The linguistic affinities of Amuzgo. In Antonio Pompa y Pompa (ed.), *Summa anthropologica: En homenaje a Roberto J. Weitlaner*, 541-60. Mexico: Instituto Nacional de Antropología e Historia.
- Longacre, Robert E. 1966b. On linguistic affinities of Amuzgo. *International Journal of American Linguistics* 32: 46-49.
- Longacre, Robert E. and René Millon. 1961. Proto-Mixtecan and Proto-Amuzgo-Mixtecan vocabularies: a preliminary cultural analysis. *Anthropological Linguistics* 3(4): 1-44.
- Smith, Thomas C, & Fermin Tapia. 2002, Amuzgo como lengua activa. In Paulette Levy (ed.) *Del Cora al Maya Yucateco: estudios lingüísticos sobre algunas lenguas indígenas mexicanas*. Mexico City: UNAM.
- Stewart, Cloyd & Ruth D. Stewart, compilers. 2000. *Diccionario Amuzgo de San Pedro Amuzgos Oaxaca*. Coyoacán, D.F.: Instituto Lingüístico de Verano.
- Tapia García, L Fermín. 1999. *Diccionario amuzgo-español: El amuzgo de San Pedro Amuzgos, Oaxaca*. Mexico City: Plaza y Valdés Editores.
- Tapia García, Fermín. 2000. *Diccionario amuzgo-español.* Mexico City: Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social.

Enllaços externs

- Ethnologue page on Amuzgo (http://www.ethnologue.org/show_family.asp?subid=91255)
- Discurs en amuzgo de Xochistlahuaca (http://larc2.dyndns.org/mapasonoro/forum/topic/139/)

Obtingut de «https://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Amuzgo&oldid=23708474»

La pàgina va ser modificada per darrera vegada el 31 maig 2020 a les 17:36.

El text està disponible sota la Llicència de Creative Commons Reconeixement i Compartir-Igual; es poden aplicar termes addicionals. Vegeu les Condicions d'ús. Wikipedia® (Viquipèdia™) és una marca registrada de Wikimedia Foundation, Inc.